

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

---

7 MAART 1996

HERZIENING VAN DE GRONDWET

Herziening van artikel 130 van de Grondwet, om het gebruik van de talen in het onderwijs over te dragen aan de Duitstalige Gemeenschap

(*Verklaring van de wetgevende macht, zie «Belgisch Staatsblad» nr. 74 van 12 april 1995*)

**VOORSTEL
VAN DE HEREN FORET EN DESMEDT**

TOELICHTING

Het onderwijs werd aan de Vlaamse en de Franse Gemeenschap overgedragen door artikel 127 van de Grondwet en aan de Duitse Gemeenschap door artikel 130 van de Grondwet.

Alleen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap echter hebben de bevoegdheid gekregen om in die aangelegenheid het gebruik van de talen bij decreet te regelen (art. 129 van de Grondwet). De Duitstalige Gemeenschap heeft die bevoegdheid dus niet.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

---

7 MARS 1996

RÉVISION DE LA CONSTITUTION

Révision de l'article 130 de la Constitution, de manière à transférer à la Communauté germanophone l'emploi des langues dans l'enseignement

(*Déclaration du pouvoir législatif, voir le «Moniteur belge» n° 74 du 12 avril 1995*)

**PROPOSITION
DE MM. FORET ET DESMEDT**

DÉVELOPPEMENTS

L'enseignement a été transféré aux Communautés française et flamande, par l'article 127 de la Constitution, ainsi qu'à la Communauté germanophone, par l'article 130 de la Constitution.

Cependant, seules la Communauté française et la Communauté flamande ont reçu la compétence de régler, dans ce domaine, l'emploi des langues par décret (art. 129 de la Constitution). La Communauté germanophone se voit donc privée de cette compétence.

In tal van resoluties en adviezen heeft de Raad van de Duitstalige Gemeenschap de bevoegdheid opgeëist om het gebruik van de talen in het onderwijs te regelen.

Zie met name:

- de resolutie van 10 oktober 1991 betreffende de voortzetting van de Staatshervorming (C.R.I., C.C.G., zitting 1991-1992, nr. 2, blz. 60-61);
- de resolutie van 25 mei 1992 betreffende de verruiming van het statuut van autonomie van de Duitstalige Gemeenschap (C.R.I., C.C.G., zitting 1991-1992, nr. 12, blz. 546-549);
- het met redenen omkleed advies van 10 mei 1993 betreffende het wetsvoorstel tot vervollediging van de federale staatsstructuur (C.R.I., C.C.G., zitting 1992-1993, nr. 10, blz. 511-524);
- de resolutie van 9 maart 1995 gericht aan de federale Kamers van België betreffende de verklaring tot herziening van de Grondwet (C.R.I., C.C.G., zitting 1994-1995, nr. 9, blz. 440-441);

Voor een dergelijke overdracht van bevoegdheden kunnen verschillende argumenten aangehaald worden.

In de eerste plaats zijn de bevoegdheden inzake het taalgebruik op alle niveaus zo belangrijk dat het in de Duitstalige Gemeenschap niet mogelijk is een coherente onderwijsbeleid te voeren zonder dat men over de desbetreffende bevoegdheid beschikt. Het wetgevend proces is veel te zwaar en complex.

Het is belangrijk aan te stippen dat de dagelijkse gang van zaken in de onderwijsinstellingen die in het Duitse taalgebied gelegen zijn, thans geregeld wordt door verschillende koninklijke besluiten en besluiten genomen door de Duitstalige Gemeenschap. Deze besluiten zouden ter goedkeuring voorgelegd moeten worden aan de federale Wetgevende Kamers en zouden bij wet bekrachtigd moeten worden vooraleer zij in werking kunnen treden. Dat is nooit gebeurd. Deze besluiten, die weliswaar onwettig zijn, worden verder toegepast want zij zijn onmisbaar voor de organisatie van de scholen.

Talrijke problemen en moeilijkheden blijven bestaan en vragen om gepaste antwoorden, waarbij rekening moet worden gehouden met het eigen karakter van de streek. Alle jongeren, zowel Franstaligen als Duitstaligen die de Duitstalige scholen bezoeken, hebben er belang bij voor hun opleiding over aangepaste middelen te kunnen beschikken. De mogelijkheid dat de federale overheid concrete initiatieven op touw zet, is weinig waarschijnlijk.

Tot op heden is het federale beleid inzake het gebruik van de talen zelden tegemoetgekomen aan het streven en het verlangen van de Duitstaligen. Een

Dans de nombreuses résolutions et avis, le Conseil de la Communauté germanophone a revendiqué le pouvoir de régler l'emploi des langues en matière d'enseignement.

Voyez notamment:

- la résolution du 10 octobre 1991 relative à la poursuite de la réforme de l'Etat (C.R.I., C.C.G., session 1991-1992, n° 2, pp. 60-61);
- la résolution du 25 mai 1992 relative à l'extension du statut d'autonomie de la Communauté germanophone (C.R.I., C.C.G., session 1991-1992, n° 12, pp. 546-549);
- l'avis motivé du 10 mai 1993 relatif à la proposition de loi visant àachever la structure fédérale de l'État (C.R.I., C.C.G., session 1992-1993, n° 10, pp. 511-524);
- la résolution du 9 mars 1995 à l'adresse des Chambres fédérales de Belgique et relative à la déclaration de la Constitution (C.R.I., C.C.G., session 1994-1995, n° 9, pp. 440-441);

Différents arguments plaident en faveur d'un tel transfert de compétences.

Tout d'abord, l'importance des compétences linguistiques à tous les niveaux est telle qu'il n'est pas possible de mener en Communauté germanophone une politique d'enseignement cohérente, sans disposer de la compétence en cette matière. Le processus législatif est beaucoup trop lourd et complexe.

Il est significatif de remarquer qu'actuellement différents arrêtés royaux et arrêtés pris par la Communauté germanophone réglementent la vie quotidienne des établissements scolaires situés en région de langue allemande. Ces arrêtés devaient être soumis à la ratification des Chambres législatives fédérales et confirmés par une loi avant de pouvoir entrer en vigueur, ce qui ne fut jamais fait. Bien qu'illégaux, ces arrêtés continuent à être appliqués car ils sont indispensables à l'organisation scolaire.

De nombreux problèmes et difficultés subsistent et demandent des réponses appropriées qui tiennent compte de la spécificité de la région. Il est indispensable pour tous les jeunes, tant francophones que germanophones, qui étudient dans les écoles germanophones de bénéficier de moyens adéquats à leur formation. Il est peu probable que des initiatives concrètes puissent être initiées par les autorités fédérales.

Jusqu'à présent, les politiques fédérales en matière d'emploi des langues ont rarement rencontré les aspirations et les souhaits des germanophones. Une telle

dergelijk beleid zou rekening moeten houden met de pedagogische gegevens maar ook met alle maatschappelijke, economische en culturele elementen die eigen zijn aan de streek.

Vervolgens heeft de wetgever altijd de bedoeling gehad voor de Duitstalige Gemeenschap een autonomie te ontwikkelen die gelijk zou zijn aan die van de twee andere Gemeenschappen. Deze beschikken echter over decretale bevoegdheid inzake het gebruik van de talen in het onderwijs. Dit voorstel heeft tot doel de Duitstalige Gemeenschap op volkomen gelijke voet te plaatsen met andere Gemeenschappen.

Wij erkennen natuurlijk dat de grondwetgever bij het instellen van deze discriminatie er wellicht de voorkeur aan gaf de bevoegdheid inzake het gebruik van de talen in de negen gemeenten van het Duitse taalgebied in handen te laten van de federale overheid. Deze gemeenten genoten immers een speciaal regime met het oog op de bescherming van hun minderheden. Het is immers zo dat de andere Gemeenschappen zelf evenmin bevoegd zijn om het gebruik van de talen te regelen in gemeenten die een speciaal regime genieten.

Daarop antwoorden wij onmiddellijk dat de toestand in deze andere gemeenten «met een speciaal statuut» niet vergelijkbaar is met de toestand in de Duitstalige Gemeenschap. Het doel dat in deze Gemeenschap nagestreefd wordt, is een waarachtige tweetaaligheid voor alle leerlingen hetgeen hen in staat moet stellen hun hogere studie in België voort te zetten en werk te vinden buiten de enige grenzen van het Duitse taalgebied. De vrees dat de Duitstalige Gemeenschap het gebruik van het Frans in het onderwijs zal afremmen, wordt weerlegd door de feiten. Ook worden in het onderwijs van de Duitstalige Gemeenschap aan Franstalige leerlingen faciliteiten geboden die veel verder gaan dan wat wettelijk voorgeschreven is.

Hoewel niemand ontkent dat het belangrijk is verschillende talen te leren, moet men onderstrepen dat tweetaaligheid en meertaaligheid van bijzonder belang zijn voor alle Duitstalige leerlingen. De plaatselijke beleidslieden wensen de voorwaarden te scheppen en te behouden om tweetaaligheid op een passende wijze te bevorderen. Ondanks de aanzienlijke inspanningen die de Duitse Gemeenschap op dit vlak geleverd heeft, stelt men toch vast dat de jonge Duitstaligen steeds minder goed Frans spreken. Bovendien laat de kennis van het Duits bij de Franstaligen die in het Duitse taalgebied wonen, te wensen over.

politique devrait tenir compte des éléments pédagogiques, mais également de tous les éléments sociaux, économiques et culturels propres à la région.

Ensuite, il a toujours été dans l'intention du législateur de développer pour la Communauté germanophone une autonomie égale à celle des deux autres Communautés. Or, celles-ci disposent du pouvoir décretal en matière d'emploi des langues dans l'enseignement. La présente proposition a pour objet de mettre la Communauté germanophone sur un pied de stricte égalité avec les deux autres Communautés.

Bien sûr, nous concérons que, lorsqu'il a établi cette discrimination, le Constituant estimait sans doute qu'il était préférable de laisser au pouvoir fédéral la compétence en matière d'emploi des langues dans les neuf communes de la région de langue allemande, celles-ci étant toutes dotées d'un régime spécial en vue de la protection de leurs minorités. En effet, les autres Communautés ne sont, elles non plus, compétentes pour régler l'emploi des langues dans les communes dotées d'un régime spécial.

À cela, nous répliquons immédiatement que la situation dans ces autres communes «à statut spécial» n'est pas comparable à la situation en Communauté germanophone. Dans cette Communauté, le but poursuivi est d'atteindre, pour tous les élèves, un véritable bilinguisme qui leur permette de poursuivre leurs études supérieures en Belgique et de trouver un emploi en dehors des limites exiguës dans la région de langue allemande. La crainte que la Communauté germanophone puisse freiner l'emploi du français dans l'enseignement est démentie par les faits et les facilités offertes aux élèves francophones dans l'enseignement de la Communauté germanophone, lesquelles dépassent de loin ce qui est légalement prévu.

Si personne ne nie l'importance que revêt l'apprentissage de plusieurs langues, il faut souligner que le bilinguisme et le multilinguisme revêtent une importance toute particulière pour tous les élèves germanophones. Les responsables politiques locaux sont désireux de créer et de maintenir les conditions pour que le bilinguisme soit promu dans des conditions adéquates. Mais malgré les efforts considérables déployés à cet effet en Communauté germanophone, on constate que les jeunes germanophones parlent de moins en moins bien le français. De plus, la connaissance de l'allemand par les francophones qui habitent la région de langue allemande laisse à désirer.

De volgende tabellen geven de zeer bijzondere toestand weer waarin het onderwijs in de Duitstalige Gemeenschap zich bevindt gelet op de populatie die deze instellingen bezoekt.

1. Kleuterscholen (schooljaar 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		3 368 100
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		264 7,83
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		137 4,06
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		8 0,23

2. Lagere scholen (schooljaar 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		5 468 100
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		435 7,95
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		167 3,05
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		34 0,62

3. Secundaire scholen (schooljaar 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		4 332 100
Duitstalige Gemeenschap. — <i>Communauté germanophone</i>		3 511 81
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		654 15
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		96 2
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		56 1
Andere landen. — <i>Autres pays</i>		15

In verband met het secundair onderwijs moet vermeld worden dat 15 pct. van de totale schoolbevolking afkomstig is uit Franstalige gemeenten terwijl in de Franse Gemeenschap slechts 0,2 pct. van de totale schoolbevolking uit Duitstalige gemeenten komt. Dit heeft een niet onaanzienlijke invloed op de organisatie van het onderwijs van de Duitse Gemeenschap temeer omdat er privé-lessen georganiseerd worden voor de Franstalige leerlingen. Deze eigenheid rechtvaardigt in ruime mate een aangepaste wetgeving.

Om elke mogelijke vrees vanwege de Franstalige minderheid in de streek weg te nemen, zijn wij bovendien ten volle bereid om een mechanisme in te voeren dat de eerbiediging van de rechten van de taalminderheid in het Duitse taalgebied moet waarborgen. Daarom hebben wij ervoor gezorgd in ons voorstel een zin in te voegen waarin duidelijk bepaald wordt dat het decreet de rechten van de minderheden niet

Les quelques tableaux suivants font état de la situation toute particulière de l'enseignement en Communauté germanophone, eu égard à la population qui fréquente les établissements scolaires.

1. Écoles gardiennes (année scolaire 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		3 368 100
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		264 7,83
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		137 4,06
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		8 0,23

2. Écoles primaires (année scolaire 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		5 468 100
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		435 7,95
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		167 3,05
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		34 0,62

3. Écoles secondaires (année scolaire 1995/1996)

Herkomst — Origine	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves	Absoluut cijfer. — <i>Chiffre absolu</i> Pct. — <i>P.c.</i>
Totaal. — <i>Total</i>		4 332 100
Duitstalige Gemeenschap. — <i>Communauté germanophone</i>		3 511 81
Franse Gemeenschap. — <i>Communauté française</i>		654 15
Bondsrepubliek Duitsland. — <i>R.F.A.</i>		96 2
Luxemburg. — <i>Luxembourg</i>		56 1
Andere landen. — <i>Autres pays</i>		15

Dans le secondaire, il est important de souligner que 15 p.c. de la population scolaire totale provient des communes francophones, tandis qu'en Communauté française, seul 0,2 p.c. de la population scolaire totale provient des communes germanophones. L'incidence sur l'organisation scolaire de la Communauté germanophone est loin d'être négligeable, d'autant plus qu'on y organise des cours particuliers pour les élèves francophones. Cette spécificité justifie amplement une législation adaptée.

En outre, afin de dissiper toutes les craintes que pourrait émettre la minorité francophone de la région, nous sommes entièrement disposés à prévoir un mécanisme garantissant le respect des droits de la minorité linguistique de la région de langue allemande. C'est pourquoi nous prenons la peine d'insérer dans notre proposition un alinéa indiquant clairement que le décret ne pourra porter atteinte aux droits

mag aantasten. Wij menen zelfs dat het op termijn mogelijk zou moeten zijn deze bepaling op doelmatige wijze te laten toetsen door een echt grondwettelijk hof.

Wij wensen immers de zaken ruimer te bekijken en de bevoegdheid van het Arbitragehof niet meer te beperken tot de artikelen 10, 11 en 24 van de Grondwet maar zijn bevoegdheid uit te breiden tot alle artikelen van onze fundamentele wet. De P.R.L.-F.D.F. is sinds lang voorstander van het instellen van individuele vorderingen van privé-personen tegen elke aantasting van hun grondrechten bij een echt grondwettelijk hof dat borg moet staan voor de eerbiediging van de rechten en vrijheden van alle medeburgers.

Ten slotte moet de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot het gebruik van de talen in het onderwijs een algemene bezinning op gang brengen, vernieuwen, doelen voorstellen en de middelen vinden om ze te bereiken. In de komende jaren zal de Raad van de Duitstalige Gemeenschap zich moeten uitspreken over fundamentele keuzen inzake opvoeding, onderwijs en opleiding. Hij zal moeten beslissen over krachtlijnen, doelstellingen, bekwaamheids-eisen, ...

Men kan zich moeilijk voorstellen dat de Raad zijn opdracht behoorlijk kan vervullen zonder te beschikken over bevoegdheden in een van de belangrijkste aangelegenheden voor de toekomst van de jongheren van heel de streek. Wij zijn ervan overtuigd dat alle Duitstalige bewindslieden een beleid wensen voort te zetten dat gericht is op openheid en door drongen is van tolerantie en flexibiliteit.

Om al deze redenen stellen wij voor artikel 130 van de Grondwet te wijzigen teneinde de Duitstalige Gemeenschap in staat te stellen het gebruik van de talen in het onderwijs te regelen.

des minorités. Nous pensons même qu'il faudrait, à terme, permettre un contrôle efficace de cette disposition par une véritable Cour constitutionnelle.

De fait, dans une perspective plus large, nous souhaitons que la compétence de la Cour d'arbitrage ne soit plus limitée aux articles 10, 11 et 24 de la Constitution, mais qu'elle s'étende à l'ensemble des articles de notre Charte fondamentale. Le P.R.L.-F.D.F. préconise depuis longtemps l'organisation de recours individuels des particuliers contre toute atteinte à leurs droits fondamentaux, auprès d'une véritable Cour constitutionnelle, garante du respect des droits et libertés de tous les concitoyens.

Enfin, la Communauté germanophone doit, dans le domaine de l'emploi des langues en matière d'enseignement, mener une réflexion globale, innover, fixer des objectifs et trouver les moyens pour les atteindre. Dans les années à venir, le Conseil de la Communauté germanophone devra se prononcer sur les options fondamentales en matière d'éducation, d'enseignement et de formation. Il devra définir les orientations, les objectifs, les seuils de compétence ...

Il est difficile de s'imaginer qu'il puisse remplir convenablement sa mission sans disposer de la compétence dans une des matières fondamentales pour l'avenir des jeunes de toute la région. Nous sommes convaincus que l'ensemble des responsables politiques germanophones entendent poursuivre une politique d'ouverture empreinte de tolérance et de flexibilité.

Pour l'ensemble de ces motifs, nous proposons de modifier l'article 130 de la Constitution afin de permettre à la Communauté germanophone de régler l'emploi des langues en matière d'enseignement.

Michel FORET.

*
* *

*
* *

VOORSTEL

Enig artikel

Artikel 130, § 1, eerste lid, van de Grondwet wordt aangevuld met een 5°, luidende:

«5° het gebruik van de talen inzake onderwijs in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen; het decreet mag de rechten van de taalminderheden in het Duitse taalgebied niet aantasten.»

PROPOSITION

Article unique

L'article 130, § 1er, alinéa 1er, de la Constitution est complété par un 5°, libellé comme suit:

«5° l'emploi des langues en matière d'enseignement dans les établissements créés, subventionnés ou reconnus par les pouvoirs publics; le décret ne peut porter atteinte aux droits des minorités linguistiques dans la région de langue allemande.»

Michel FORET.
Claude DESMEDT.